

Onderwijsstandaard Zorg voor Zingeving

Kerncompetenties voor hbo Verpleegkunde/Verloskunde studenten

Preambule

Introductie

Deze EPICC Onderwijsstandaard Zorg voor Zingeving beschrijft vier kerncompetenties die hbo-studenten verpleegkunde en verloskunde aan het eind van hun opleiding moeten bezitten. Voor iedere competentie zijn de leeruitkomsten beschreven op het gebied van kennis, vaardigheden en houding. Als uitgangspunt voor deze competenties is gebruik gemaakt van internationale studies¹ naar verpleegkundige en verloskundige zorgcompetenties op het gebied van zingeving. In het EPICC project is in Teaching & Learning Events deze standaard ontwikkeld. Meer informatie over het EPICC project kan verkregen worden op website www.epicc-project.eu.

Zingeving en spiritualiteit

In het kader van deze standaard wordt een definitie zingeving/spiritualiteit gebruikt die is gebaseerd op de definitie van spiritualiteit (spirituality), zoals die is gedefinieerd door European Association of Palliatieve Care (EAPC)². Zingeving/spiritualiteit wordt omschreven als:

“De dynamische dimensie van menselijk leven dat relateert aan de wijze waarop mensen (individueel en gezamenlijk) betekenis, doel en transcendentie ervaren, uitdrukken en/of zoeken, en de manier waarop ze in verbinding staan met het moment, zichzelf, anderen, de natuur, het belangrijke en/of het heilige.”

Het concept van zingeving/spiritualiteit is multidimensionaal en het omvat:

1. Existentiële uitdagingen (bijv. vragen omtrent identiteit, betekenis, lijden en sterven, schuld en schaamte, verzoening en vergeving, vrijheid en verantwoordelijkheid, hoop en wanhoop, liefde en vreugde).
2. Waarde-gedreven overwegingen en houdingen (bijv. wat het meest belangrijk is voor ieder persoon, zoals relaties met zichzelf, familie, vrienden, werk, aspecten van natuur, kunst en cultuur, ethiek en moralen, en het leven zelf).
3. Religieuze overwegingen en fundamenten (bijv. geloof, overtuigingen en uitvoering, de relatie met God of het alomvattende).

Zorg voor zingeving (spirituele zorg)

Onder zorg voor zingeving (spirituele zorg) wordt in het kader van deze standaard verstaan: de zorg *‘waarmee de behoefte van de menselijke geest wordt herkent en daarop reageert wanneer deze geconfronteerd wordt met levens-veranderende gebeurtenissen (zoals geboorte, trauma, slechte gezondheid, verlies) of verdriet, en waarmee wordt voorzien in de behoefte aan betekenis, zelfwaarde, expressie, geloofsondersteuning, wellicht voor rituelen, gebed of sacrament, of eenvoudigweg een aanvoelend luisterend oor. Spirituele zorg begint bij het aanmoedigen van menselijk contact in een meelevende relatie en beweegt zich in de gewenste richting’* (aangepast uit ⁴)

Culturele Context

De inhoud en toepassing van de EPICC Onderwijsstandaard moet beschouwd worden binnen de culturele context en de taal van het land waarin deze wordt gebruikt. De Nederlandse standaard is vertaald en aangepast voor de Nederlandse context zonder de fundamentele inhoud te verliezen.

Terminologie

In de EPICC Onderwijsstandaard worden de termen 'persoon, individu en ander(mans)' gebruikt. Hiervoor kan ook 'zorgvrager', 'patiënt', 'cliënt', 'zwangere vrouw', 'zorgverlener', 'familielid', worden gelezen.

Noten

¹ Deze studies zijn:

- Van Leeuwen, R., & Cusveller, B. (2004). Nursing competencies for spiritual care. *Journal of Advanced Nursing*, 48, 234-246. doi: 10.1111/j.1365.2648.2004.03192.x
- Van Leeuwen, R., Tiesinga, L. J., Middel, B., Post, D., & Jochemsen, H. (2009). The validity and reliability of an instrument to assess nursing competencies in spiritual care. *Journal of Clinical Nursing*, 18, 2857-2869. doi: 10.1111/j.1365-2702.2008.02594.x
- Attard, J. (2015). *The design and validation of a framework of competencies in spiritual care for nurses and midwives: A modified Delphi study* (Doctoral dissertation). University of South Wales, UK.

² EPICC Teaching & Learning Event 1 (30th October – 3rd November, 2017), Zwolle, Netherlands; Teaching & Learning Event 2 (24-28 September 2018), Malta

³ EAPC (n.d.). *EAPC Task Force on Spiritual Care in Palliative Care*. Retrieved from: <https://www.eapcnet.eu/eapc-groups/task-forces/spiritual-care>. Last accessed 10/01/19.

⁴ NHS Scotland (2010). *Spiritual Care Matters: An introductory resource for all NHS Scotland staff*. Retrieved from <https://www.nes.scot.nhs.uk/media/3723/spiritualcaremattersfinal.pdf>. Last accessed 10/01

Onderwijsstandaard voor zingeving in het HBO-Verpleegkunde (en verloskunde) onderwijs.				
	COMPETENTIE	KENNIS	VAARDIGHEDEN	ATTITUDE
1	INTRAPERSONLIJK Is zich bewust van het belang van zingeving voor gezondheid en welzijn.	Begrijpt het concept van zingeving. Kan uitleggen wat de impact is van zingeving op de gezondheid en het welzijn van een persoon en zijn omgeving, gedurende de levensloop. Begrijpt de impact van eigen waarden en overtuigingen bij zorg voor zingeving.	Reflecteert betekenisvol op eigen waarden en overtuigingen en herkent dat deze kunnen verschillen van die van andere mensen.	Is bereid om andermans persoonlijke, religieuze en spirituele overtuigingen te verkennen. Is open en respectvol betreffende de diverse uitingen van zingeving van de ander.
2	INTERPERSONLIJK Is betrokken op zingeving van de ander, en erkent diens unieke spirituele en culturele wereldbeeld, overtuigingen en gewoonten.	Begrijpt de manier waarop de ander diens zingeving uitdrukt. Is zich bewust van de divers religieus gedachtegoed en diverse wereldbeelden en hoe deze van invloed kunnen zijn op de reactie van personen op belangrijke levensgebeurtenissen.	Herkent de uniciteit van de zingeving van de ander. Heeft interactie met, en reageert empathisch op andermans zingeving.	Is betrouwbaar, benaderbaar en heeft respect voor andermans uitdrukking van zingeving en diverse wereldbeelden en/of religieus gedachtegoed.
3	ZORGVERLENEN: ASSESSMENT EN PLANNING Onderzoekt behoeften en benodigde bronnen ten aanzien van zingeving gebruikmakend van (in)formele benaderingen, en plant spirituele zorg, met behoud van vertrouwelijkheid en waar nodig met toestemming.	Begrijpt het concept van aandacht voor zingeving. Is zich bewust van verschillende benaderingen van een zingevingsassessment. Begrijpt de rol van andere professionals in het verlenen van zorg voor zingeving (of spirituele zorg).	Voert uit en documenteert een zingevingsassessment om behoeften en bronnen in kaart te brengen. Werkt samen met andere professionals. Is in staat om eigen emoties in bedwang te houden.	Is open, benaderbaar en zonder oordeel. Heeft de bereidheid om eigen emoties in bedwang te houden.
4	ZORGVERLENEN: INTERVENTIE EN EVALUATIE Reageert op behoeften en bronnen ten aanzien van zingeving binnen een zorgende en empathische relatie.	Begrijpt het concept van medeleven en aanwezigheid en het belang hiervan in zorg voor zingeving. Weet op een correcte manier te reageren op geïdentificeerde behoeften en bronnen ten aanzien van zingeving. Weet hoe te evalueren of aan de behoeften ten aanzien van zingeving is voldaan.	Herkent persoonlijke beperkingen in de zorg voor zingeving en verwijst door naar anderen naar behoren. Evalueert en documenteert persoonlijke, professionele en organisatorische aspecten van zorg voor zingeving, en heroverweegt deze naar behoren.	Toont medeleven en aanwezigheid. Toont bereidheid om samen te werken met en door te verwijzen naar anderen (professioneel/niet-professioneel) Accepteert, staat open voor en toont empathie, persoonlijke bescheidenheid en vertrouwen in het zoeken van extra ondersteuning bij zingevingsprocessen.